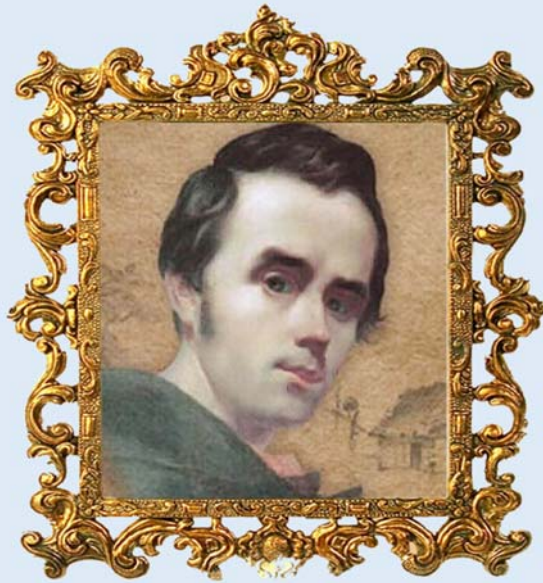

**Державний вищий навчальний заклад
Маріупольський будівельний коледж**

Світоч української культури

Методико-бібліографічні матеріали

Маріуполь, 2016 рік

Зміст

Біографія.....	3
Інтернет посилання:	12
БІБЛОГРАФІЯ.....	13
Життя і творчість Т.Г.Шевченка	13
Літературна та митецька спадщина Т.Г.Шевченка	16
Т.Г.Шевченко в українській та іноземній літературі.....	19

Список ілюстрацій

Рисунок 1	3
Рисунок 2	21

Рисунок 1

*Бо пам'ятайте,
що на цій планеті,
відколи створив її Пан-Бог,
ще не було епохи для поетів,
але були поети для епох!*

Ліна Костенко.

Біографія

Тарас Григорович Шевченко – центральна постать українського літературного процесу XIX ст. Його творчість мала вирішальне значення в становленні й розвитку нової української літератури, утвердивши в ній загальнолюдські цінності та піднісши її до рівня передових літератур світу. У своїй поезії Шевченко звернувся до тем, проблем та ідей (соціальних, політичних, філософських, історичних, художніх), які до нього ще не порушувалися в українській літературі або порушувалися надто несміливо й соціально обмежено.

Збагачуючи українську літературу новими життєвими темами й ідеями, Шевченко став новатором і в пошуках нових художніх форм та засобів. Автор «Кобзаря» виробляв і утверджував нове художнє мислення. Його значення в розвитку передової вітчизняної суспільної думки, соціальної і національної свідомості народу не менше, ніж в історії поезії.

9 березня випромінюється в людських серцях незабутньою пам'яттю про день народження Тараса Григоровича Шевченка, ювілей якого відзначає весь народ України, українці зарубіжної діаспори, кожен, кому дороге ім'я Кобзаря.

Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 року в с. Моринці, Звенигородського повіту, Київської губернії (нині Черкаська область), в родині Григорія Івановича Шевченка, який належав поміщику Василю Енгельгардту.

Батько був родом з с. Кирилівки (нині – с. Шевченкове), мати – Катерина Якимівна Бойко – з с. Моринців. Наприкінці 1815 року родина Шевченків переїхала в с. Кирилівка, до діда Івана.

Батьки тяжко працювали на панщині, а малих дітей доглядала старша сестра Катерина, про яку Тарас завжди згадував як про ніжну, терплячу няню.

Коли Тарас трохи підріс, батько, чумакуючи, брав його з собою. Пізніше в автобіографічному відступі в повісті «Наймичка» Шевченко називав міста і села, що лишили слід у його пам'яті: Гуляйполе, Новомиргород, Дев'ята Рота, Дідова Балка, Грузівка, Єлисаветград (нині Кіровоград). Такі подорожі розширювали виднокруг допитливого хлопця.

Коли Тарасові виповнилося вісім років його віддали у науку до дядка Павла Рубана.

Тяжко жилося кріпакам. Осоружна панщина страшенно виснажувала їх, і вони передчасно помирали.

У 1823 році, коли Тарасові було 9 років, померла його мати, якій минав тоді лише сороковий рік. Катря вже вийшла заміж. Лишившись з малими дітьми, батько змушений був одружитися з удовою Оксаною Терещенко, в якій було своїх троє дітей. Незабаром, коли Тарасові виповнилося 11 років, **у 1825 році** помер батько. За переказами, лишаючи своє убоге майно, Григорій Шевченко сказав: *«Синові Тарасу з мого хазяйства нічого не треба; він не буде абияким чоловіком: з нього буде або щось дуже добре, або велике ледащо; для нього моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе»*.

Біографи поета, очевидно, з його слів, розповідали такий епізод. У хаті Шевченків у солдата, поставленого на постій, вкрадено гроші. Як потім з'ясувалося, украв їх мачушин син Степан, але звинуватили й жорстоко покарали Тараса. Не раз тікав він в сусіднє село Зелену Діброву до Катрі.

Деякий час Тарас жив у свого дядька Павла, пас свині, працював разом з наймитом. Але дядько Павло був також надто суворою людиною, Тарас не витримав і незабаром оселився у дядка Петра Богорського. Є відомості, що деякий час Шевченко жив і вчився у священника Нестеровського, а потім повернувся до Богорського. У Богорського жив як «школяр-попихач», читав над померлими «Псалтир», за що й одержував для заохочення десяту копійку. Та це не рятувало Тараса від «субіток», коли учнів по суботах поспіль карали різками. Зрештою, терпець Тарасові увірвався: одного разу, коли дяк був п'яний, Шевченко помстився його власною зброєю – різками – й утік від нього. Утік у Лисянку до диякона-маляра, щоб навчитися малювати, але й тут опинився в ролі наймита-попихача: носив з річки воду, розтирав фарби. На четвертий день Тарас утік у с. Тарасівку до іншого дядька-богомаза. Маляр уважно подивився на ліву руку свого учня й відмовив, не знайшовши в ньому жодних талантів.

Тарас змушений був повернутися до Кирилівки, де найнявся пасти громадську череду. Не раз потім у віршах він тепло й зворушливо згадував подругу дитинства Оксану Коваленко, з якою разом пас череду. Це було перше ясне й чисте почуття дитячого захоплення, яке, безперечно, мало вплив на духовний розвиток юнака.

Деякий час Тарас служив у священника Григорія Коциця. Спочатку був «креденсовим» (буфетником): мив посуд, палив груби, а згодом став фурманом – возив попового сина до Богуславської бурси й Київської духовної семінарії.

Було тоді Шевченкові тринадцять років. Він узяв від своїх учителів – дяків і попів – усе, що вони могли йому дати, - письменність. У цей же час закладалися основи Тарасового світогляду.

На долі своїх батьків і рідних він пізнавав, що таке панщина, кріпацтво, хоч не міг ще й той час глибше усвідомити непримиренність двох станів: селянства і поміщицтва.

Ще хлопчиком Тарас полюбив чарівну народну пісню, чув від кобзарів думи та історичні пісні, які знайомили його з героїчним минулим рідного краю.

З багатьох спогадів ми знаємо, що ще в дитинстві виявилася його пристрасть до малювання. Він малював вугіллям, крейдою на стінах хати, комори, стайні, на дверях і воротах, а потім на грубому сірому папері. Цим пояснюються наполегливі спроби юнака знайти собі вчителя малювання. Останньої такою спробою було звернення до маляра в с. Хлипнівка. Маляр переконався, що в його учня справді є хист, але зажадав дозволу поміщика – Шевченкові тоді минав чотирнадцятий рік.

Довелося Тарасові йти до Вільшани і звернутися до управителя маєтків Енгельгардта Д.Дмитренка. За рік перед тим помер старий Василь Енгельгардт, його маєтки розподілили між собою спадкоємці. Кирилівка разом з іншими селами припала позашлюбному синові старого пана Павлові Енгельгардту. Саме в цей час Дмитренко набирав челядь для молодого пана. Тому управитель дозволу Тарасові не дав, залишивши його при дворі. Спочатку хлопця послали на кухню кухарчуком, а потім, помітивши кмітливість, взяли у козачки в покої.

Десь *восени 1829 року* у валці П.Енгельгардта Тарас виїхав з Вільшани через Київ до Вільно. Тарас і далі виконував обов'язки козачка-попихача, а нишком наспівував гайдамацькі пісні та перемальовував картини, які прикрашали панські покої. Одного разу, коли панів не було вдома, він так захопився малюванням, що не помітив повернення господаря. Розлючений пан набив Тараса за те, що він запалив свічку, а на другий день ще й звелів відшмагати його на стайні. Тяжко пережив молодий художник образу й ніколи не зміг її забути. Разом з тим прикра подія того дня спричинилася до подальших змін у його житті. Енгельгардт, вирішив зробити з нього хатнього художника. Найвірогідніше, його вчителем малювання був Ян Рустем.

1830 року почалося польське національно-визвольне повстання.

На початку 1831 року Енгельгардт змушений був переїхати з Вільно до Петербурга. Невдовзі помандрував до столиці у валці з панським майном і Шевченко. Коли Тарас прибув до Петербурга, йому виповнилося 17 років.

На прохання Тараса, Енгельгардт законтрактував його на 4 роки живописних справ цеховому майстрові Василю Григоровичу Ширяєву. Вибившись у люди з низів, пройшовши надто суворо школу, Ширяєв сам був дуже суворою й вимогливою людиною. Учня його жилося не легко, але разом з тим це був справжній майстер своєї справи.

Уже у **1835 році** Товариство заохочення художників розглядало малюнки учня Шевченка й прийшло до висновку, що вони заслуговують схвалення.

Десь **улітку 1836 року** в Літньому саду Тарас познайомився із своїм земляком – художником Іваном Сошенком, який відіграв значну роль у житті Шевченка.

Сошенко познайомив свого юного друга з українським письменником Євгеном Гребінкою, який почав керувати його самоосвітою, зокрема в галузі української літератури. Відтак Сошенко пішов з Шевченком до конференц-секретаря Академії мистецтв українця Василя Григоровича й просив допомогти звільнити свого друга з кріпацтва. Григорович разом з російським художником О.Венеціановим познайомили Шевченка з відомим російським поетом В.Жуковським, людиною дуже впливовою (був вихователем наслідника престолу). Жуковський дуже активно взявся за визволення молодого художника з кріпацтва.

Ще до звільнення з кріпацтва Шевченко почав писати вірші. Сам поет зазначав, що його перші спроби належать до часу зустрічі з Сошенком у Літньому саду.

Десь приблизно **1836 року** продовжено контракт з Ширяєвим про навчання Шевченка.

1836 року після тривалого перебування за кордоном повернувся до Петербурга великий російський художник Карл Брюллов. Про Шевченка він почув від багатьох своїх знайомих, зокрема учнів : А.Мокрицького, Г.Михайлова. Брюллов узяв найактивнішу участь у звільненні талановитого художника з кріпацтва. Спочатку він сам відвідав Енгельгарда й умовляв його відпустити Шевченка на волю з гуманних міркувань – як дуже обдаровану людину, - але зазнав невдачі. Тоді до поміщика пішов О.Венеціанов і довідався про ціну, за яку Енгельгардт погодився відпустити кріпака: 2500 крб. Вирішено було, що Брюллов намалює портрет В. Жуковського, розіграють його в лотерею і таким чином здобудуть потрібну суму.

Це сталося **22 квітня 1838 року**. Свідками при підписанні відпускнуї були В.Жуковський, К.Брюллов та М.Вієгорський. Вручили її Шевченкові 25 квітня у квартирі Брюллова. Свої переживання в ці дні Шевченко відтворив пізніше в повісті «Художник».

Кріпаки не мали права навчатися в Академії мистецтв. Тому тільки після одержання відпускнуї Шевченко почав відвідувати класи Академії, ставши

незабаром, за власним виразом поета, одним з найулюбленіших учнів-товаришів Брюллова. Певний час Шевченко навіть жив у Брюллова. Курс навчання в Академії тривав шість років. Основну групу учнів становили академісти. Крім них, були сторонні учні - ті, що не мали середньої освіти. Стороннім учнем був і Шевченко. Проте у процесі навчання цієї різниці не відчувалося. Сторонні учні складали іспити разом з усіма і мали право на одержання звання класного або некласного художника.

Шевченко творчо сприймав науку Брюллова. Спочатку він копіював деякі картини вчителя, але чим далі, тим більше молодий художник шукав свою власну манеру.

Учився Шевченко спочатку добре. Комітет заохочення художників ухвалив надати йому грошову допомогу. **31 січня 1839р.** Шевченко став пансіонером (стипендіатом) Товариства.

Через рік після вступу до Академії відбувся іспит. За малюнок з натури Шевченка відзначено срібною медаллю 2-го ступеня.

Формування Шевченка – художника пояснити досить легко. Від дитячих спроб, за допомогою різних учителів, молодий художник прямував усе далі й далі, до висот справжнього мистецтва.

Значно важче розкрити, як формувався Шевченко-поет. Писати вірші Шевченко почав порівняно пізно, в період знайомства із Сошенком, йому виповнилося тоді 22 роки. Із перших поетичних спроб відомі вірші «Причинна» та «Нудно мені, тяжко – що маю робити». Кілька своїх поезій Шевченко у 1838 році віддав Євгену Гребінці для публікації в українському альманасі «Ластівка». Але ще до виходу «Ластівки» (1841) **18 квітня 1840 р.** з'являється перша збірка Шевченка – «Кобзар» .

У першому «Кобзарі» було лише вісім творів: «Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч».

1841 року вийшов альманах «Ластівка», а за ним – окремим виданням поема «Гайдамаки», найбільший за обсягом твір в усій поезії Шевченка.

Підготовка до видання «Кобзаря» і «Гайдамаків», допомога Гребінці у виданні альманаху «Ластівка» забирали у Шевченка багато часу, але молодість та енергія давали йому змогу займатися одночасно поетичним та образотворчим мистецтвом.

На іспиті **1840 р.** Шевченко одержав другу медаль за картину «Хлопчик-жебрак дає хліб собаці».

На іспиті **1841 р.** Шевченко одержав третю срібну медаль 2-го ступеня за акварельну картину «Циганка-ворожка».

Поза академічною програмою молодий художник виступає в жанрі книжкової ілюстрації у багатьох виданнях.

У травні **1843 року** Шевченко виїхав з Петербурга на Україну. В рідні місця його вабило давно. Тепер приводом для поїздки стала головним чином художня практика на місцевій натурі.

Це була його перша зустріч з батьківщиною після довгої розлуки.

На Україну поет виїхав з Петербургу разом з Євгеном Гребінкою білоруським трактом. Перша подорож Шевченка в Україну тривала близько восьми місяців. Виїхавши з Петербурга **у травні 1843 року**, поет відвідав десятки міст і сіл України (рідну Кирилівку, Київ, Полтавщину, Хортицю, Чигирин тощо). Спілкувався з селянами, познайомився з численними представниками української інтелігенції й освіченими поміщиками (зокрема з М.Максимовичем, В.Білозерським, П.Кулішем, В.Забілою, О.Афанасьєвим-Чужбинським, братом засланою декабриста С.Волконського – Миколою Рєпніним і з його дочкою письменницею Варварою Рєпніною та ін.).

Десь наприкінці лютого Шевченко виїхав до Петербурга через Москву. Поет прожив у столиці більше року. Основною метою повернення Шевченка до Петербурга було завершення навчання в Академії мистецтв.

У Петербурзі Т.Шевченко зближується з багатьма людьми, настроєними опозиційно до царату й кріпосництва, зокрема з тими, що об'єдналися в гурток навколо М.Петрашевського.

Навіть у часи найпродуктивнішої роботи в літературі Шевченко не забував про те, що він – художник. **1843 року** замислив він виконати й видати велику серію офортів «Живописная Украина». Серія мала складатися з трьох тематичних випусків: пейзажі, жанрові картини з народного побуту та знаменні події історичного минулого країни. Була у Т.Г.Шевченка й ще особиста мрія, яка ніколи не полишала його: спробувати таким чином зібрати кошти, щоб викупити з кріпосної неволі своїх братів і сестер.

1844 року йому вдалося видати в Петербурзі перший випуск альбому «Живописная Украина», що включав 6 офортів.

«Живописная Украина» викликала схвальні відгуки, зокрема в Товаристві заохочення художників, але передплата на неї йшла повільно; за відсутністю коштів Шевченко змушений був припинити дальшу роботу над нею.

1845 року Шевченко закінчує Академію художеств і знову їде на Україну, маючи звання «некласного художника».

1846 року у Києві поет став учасником таємного політичного антикріпосницького товариства – Кирило – Мефодіївське братства. Т.Шевченко відвідує нелегальні збори братства, бере участь у суперечках, читає там свої твори.

На їхні збори інколи потрапляли випадкові люди. І ось за доносом провокатора Петрова Кирило – Мефодіївське братство було розгромлено. Почалися арешти, слідство.

5 квітня 1847 року Тарас Шевченко, повертаючись до Києва з поїздки по Чернігівщині, був схоплений жандармами прямо на переправі через Дніпро й наступного дня спішно відправлений у Петербург на допит у центральне управління миколаївської таємної поліції та жандармерії – Третій відділ.

На допитах Шевченко тримався сміливо й гідністю. На всі питання, що стосувалися його участі в Кирило – Мефодіївському братстві, відповісти відмовився, про інших учасників товариства говорив дуже стисло і стримано, прагнучи не зашкодити їм жодним словом. А щодо своїх «злочинних» віршів відверто написав у свідченнях, що вони породжені правдою самого життя й настроями пригнобленому народу.

Суду над кириломефодіївцями не було – справу розв'язано особистим велінням царя. Найсуворіше було покарано Шевченка. На пропозицію Третього відділу, затверджену царем, його призначили рядовим в Окремий Оренбурзький корпус (без зазначення строку служби).

Після півторамісячного ув'язнення в казематі Третього відділу Шевченко був з небаченою покvapливiстю відправлений у далекі заволзькі степи. З Оренбурга, куди пізно ввечері 8 червня 1847р. було доставлено Шевченка, його, за розпорядженням місцевого начальства, відправляють ще далі – в Орську кріпость на Південному Уралі, на той час вкрай пустельному й малозаселеному.

В Оренбурзі та Орську Тарас Шевченко знайшов друзів серед місцевих службовців – земляків і польських засланих. Сувору заборону писати й малювати він порушив одразу. Вірші потай записував у «захаявну» книжечку. Все написане на засланні називав «невольничою музою».

У березні 1848 року до Оренбурга прибув капітан-лейтенант флоту Олексій Бутаков, відомий мореплавець і географ. Його призначено начальником експедиції для дослідження й опису берегів Аральського моря. До нього звернулися друзі Шевченка з проханням узяти в експедицію й поета. Бутаков, як гуманна людина, незважаючи на царську заборону малювати, дав згоду включити Шевченка до складу експедиції саме як художника, дуже йому потрібного, бо фотографія в Росії тоді була мало поширена. Одним із перших малюнків Шевченка в поході була акварель «Пожежа в степу».

25 липня 1848 року кораблі вийшли у море. По двох місяцях плавання, у вересні, експедиція стала на зимівлю в гирлі ріки Сирдар'ї і на острові Кос-Арал.

Навесні 1849 року експедиція відновила свою роботу. А вже 1 листопада того ж року Шевченко повернувся до Оренбурга для опрацювання матеріалів експедиції.

Життя Оренбурзі йшло більш-менш вільно. Т.Шевченко жив на приватній квартирі, щодня зустрічався з друзями, ходив у цивільному, наче й не був особливим наглядом. Але то тільки так здавалося.

22 квітня 1850 року за доносом прапорщика Ісаєва Шевченка заарештовують вдруге. Під час обшуку у нього відібрано: цивільний одяг, листи, два альбоми з віршами, малюнки, ящик з фарбами та пензлями.

Два тижні Шевченко сидів на гауптвахті, потім його під конвоєм відправлено в Орську фортецю. Почалося слідство. Скінчилось воно засланням поета в Новопетровську фортецю, розташовану на північно-східному узбережжі Каспійського моря на безлюдному і дикому тоді півострові Мангишлак, з рішучою забороною писати й малювати.

18 лютого 1855 року помер цар Микола I. Шевченко сподівався на амністію, але його прізвище було викреслене із списків амністованих.

Минуло два роки, поки Шевченко одержав першу повідомлення, що справа з його звільненням вирішується ніби позитивно. Потекли дні тривожного чекання.

1 травня 1857 року цар Олександр II нарешті відступив перед натиском громадської думки і дав дозвіл повернути поета із заслання.

Нарешті **1 серпня 1857 року** комендант Новопетровського укріплення Усков, порушуючи волю вищого начальства, видає Т.Шевченкові квиток на проїзд до Петербурга.

22 серпня 1857 року Тарас Шевченко вирушає пароплавом Волгою до Нижнього Новгороду. А тим часом в царських канцеляріях готувалася проти поета нова напасть. Про заборону жити йому в Петербурзі і Москві не забули! Звелено розшукати Шевченка, відібрати квитка, відправити в Оренбург і тримати там до нового розпорядження.

У Нижньому Новгороді, чекаючи, поки друзі виклопочуть для нього дозвіл жити у Петербурзі, Шевченко пробує майже півроку.

У березні 1858 року, одержавши нарешті дозвіл на в'їзд у столиці, поет залишає Нижній Новгород і виїжджає до Москви. **10 березня** Шевченко прибув до Москви. **26 березня** Шевченко виїхав з Москви й на другий день прибув до Петербурга.

У травні 1859 року Т.Шевченко, після довгих зволікань, одержав нарешті дозвіл ненадовго поїхати в рідні місця, на Україну. Він відвідав багатьох знайомих, але душею рвався в рідне село, де жили його брати і сестри, що, як і раніше, лишалися кріпаками.

Повернувшись до Петербурга восени 1859 року не з власного бажання, Шевченко не залишав думки про переїзд на постійне проживання на Україну.

Узимку 1861 року здоров'я поета загрозливо погіршилося. До гострої стенокардії додалася водянка. На світанку 10 березня 1861 року Т.Шевченка не стало. Поховали Т.Шевченка на Смоленському кладовищі. Відразу після смерті поета друзі почали клопотатися про дозвіл перевезти його прах на Україну. 22 травня 1861 року на Чернечій горі поблизу Канева відбулося перепоховання праху великого Кобзаря.

Інтернет посилання:

📖 [Сайт великого українського пророка, поета, художника Тараса Григоровича Шевченка.](#)

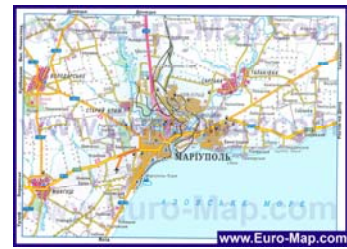
Тут ви знайдете вірші та прозу, переглянете картини, ознайомитесь з біографією та творчим шляхом. Прочитаєте статті про поета, дізнаєтесь про цікаві і маловідомі факти з його життя, побачите рідкісні фото та зображення великого Кобзаря. Унікальний свого роду в інтернеті розділ сайту – музика та пісні на вірші Шевченка. Також є можливість переглянути художні та документальні фільми на тему Шевченка.

📖 [Обличчя української історії. Тарас Шевченко](#)

📖 [Фільм “Мій Шевченко”](#),

є нешаблонною спробою показати справжнього, живого Кобзаря, і при тому без втрат пошани й любові до нього. Протягом чотирисерійного документального фільму його творці ведуть глядача від невеличкої хати в Моринцях, де народився, до Чернечої гори біля Канева, де похований. Від загальновідомих фактів біографії нікуди не дінешся - однак авторам вдається знайти в кожному епізоді з життя Шевченка невідомий нюанс і подати це по-новому. Причому погляд авторів суголосний сприйняттю сучасної людини, бо він не лише об'єктивний, фактографічний, а й емоційний.

📖 [Художник Шевченко](#)

БІБЛІОГРАФІЯ

Життя і творчість Т.Г.Шевченка

Таблиця 1

<p>1. Анісов, В., Серета, Є. Літопис життя і творчості Т.Г.Шевченка. [Текст] / В.Анісов. – К.: Дніпро, 1976. – 392с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. А67).</p> <p>У книзі подаються події і факти з життя та діяльності великого українського поета, художника, мислителя Т.Г.Шевченка. Кожна дата обґрунтовується відповідними документальними, архівними чи дослідницькими джерелами.</p>
<p>2. Барабаш, Ю.Я. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко. [Текст] / Ю.Я. Барабаш. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 744с. (82(477) Б24).</p> <p>Книга Юрія Барабаша складається з двох частин – монографії «Дух животворить...» і відзначеного Національною премією ім. Т.Г.Шевченка дослідження «Коли забуду тебе, Єрусалиме...», котрі різняться за багатьма параметрами XVIII – і перша половина XIX століття, Григорій Сковорода – та Микола Гоголь і Тарас Шевченко... Широке історично-культурне тло, подробиці біографії та довідки, «повільне вчитування» в сквородинівські тексти – і вибіркова зосередженість, з порівняльно-типологічним поглядом, на вузлових моментах спадщини Гоголя і Шевченка.</p>
<p>3. Большаков, Л.Н. «Он изведаль все...» Тарас Шевченко: поиси и находки. [Текст] / Л.Н.Большаков. – К.: Дніпро, 1988. – 543с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Б79).</p> <p>Ета книга – итог долголетних настойчивых и увлеченных поисков нового о Тарасе Шевченко. В исследовательских повестях и рассказах Л.Н.Большакова жизнь и творчество рассматривается с разных сторон и в различных аспектах, но всегда на основе ранее неизвестных или малоизвестных источников, прежде всего архивных. Автора волнуют проблемы взаимодействия среды и творчества, психологии рождения и осуществления его замыслов.</p>
<p>4. Большаков, Л. Добро найкраще в світі... [Текст] / Л.Большаков. – К.: Дніпро, 1981.- 301с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Б79).</p> <p>У книжці досліджуються важливі проблеми шевченкознавства – декабристи і декабристська тема в житті і творчості Т.Шевченка, прототипи деяких його творів та ін. Книжка має виразно дослідницький, пошуковий характер. Широко використавши нові архівні матеріали, автор уточнює, а подекуди й по-новому висвітлює окремі факти біографії і творчості Шевченка, розкриває фактологічну основу кількох його творів. Є в книжці й гіпотези, з якими можна сперечатися, але які безумовно стимулюватимуть дослідницьку думку шевченкознавців.</p>

5. Гаско, М.Є. У колі Шевченкових і Гоголевих друзів. [Текст] / К.: Рад. письменник, 1980. – 256с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Г22).

До книжки увійшли етюди, в яких автор досліджує невідомі або маловідомі сторінки життя і творчості Т.Г.Шевченка і М.В.Гоголя та широкого кола їхніх друзів, утверджуючи свій погляд на деякі факти їх біографій.

6. Зайцев, П.І. Життя Тараса Шевченка: Біографічний нарис. [Текст] / П.І.Зайцев. – Х.: Прапор, 1994. – 447с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. З -17).

Павло Іванович Зайцев, професор Українського вільного університету в Мюнхені, довгі роки прожив за кордоном. Його ґрунтовне, побудоване на багатому науковому матеріалі дослідження «Життя Тараса Шевченка» одержало світове визнання. Книгу вперше було видруковано у Львові у 1939 році, проте тираж загинув. Праця побачила світ лише у 1955 році в Мюнхені.

У цьому виданні збережені особливості авторської орфографії та стилю мови.

7. Кирилюк, Є. Тарас Шевченко. Життя і творчість. [Текст] / Є.Кирилюк. – К.: Дніпро, 1979. – 266с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. К43).

У книзі відомого українського шевченкознавця в популярній формі розповідається про життя і творчість геніального українського поета Т.Г.Шевченка (1814–1861). Автор уточнює, а подекуди і по -новому розв'язує окремі питання біографії і творчості великого Кобзаря.

8. Костенко, А. За морями, за горами: Тарас Шевченко на Аральському морі. Тарас Шевченко за Каспієм. [Текст] / А.Костенко. – К.: Рад. письменник, 1984. – 455с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. К72).

Книга відомого українського письменника і літературознавця присвячена життю і творчості Т.Г.Шевченка під час заслання, його участі в наукових експедиціях на Аральському морі і в горах Каратау та Актау.

Книга має дослідницький характер, зокрема в освітленні живописних робіт поета, їх датуванні.

Поруч з темами минулого тут розповідається і про сьогоденне життя в місцях колишнього заслання Кобзаря, про глибоку повагу казахського народу до пам'яті українського поета.

9. Коломійченко, М.С., Горленко, В.З. У колі друзів. [Текст] / М.С.Коломійченко. – К.: Дніпро, 1982. – 109с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. К61).

Кріпацтво, жорстокі поліцейські переслідування, заслання, виснажлива солдатчина завдавали непоправної шкоди здоров'ю Т.Г.Шевченка, призвели до передчасної його смерті. Автори на підставі численних історико-літературних джерел та архівних матеріалів простежили перебіг захворювання поета, розповіли, як кращі представники медицини ХІХ ст., схилившись перед генієм українського народу, боролися за продовження життя Т.Г.Шевченка.

10. Моренец, Н.И. Шевченко в Петербурге. [Текст] / Н.И.Моренец. - Л.: Лениздат, 1960. – 129с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. М79).

Имя Тараса Григорьевича Шевченко неотделимо от города Ленинграда, в котором великий украинский поэт прожил 17 лет.

02:49:53

Установити адреса Шевченко в Петербурзі було нелегко. Задача ускладнювалась тим, що перші сім років життя в столиці Шевченко був кріпосним і числився записаним за поміщиком Енгельгардтом і майстром Ширяєвим. Пізніше, навчаючись в Академії художеств він довгий час не мав виду на жителство. І тільки в 1939 році представилося можливим вести планомірну роботу по виявленню адресів Шевченко в Петербурзі.

Книга Н.І. Моренца представляє собою живою, цікавий розповідь про юнацькі і дорослі роки Шевченко, проведені в Петербурзі. Вона заснована на документальних відомостях, зібраних автором в різних архівах.

11. Новиченко, Л. Тарас Шевченко – поет, борець, людина. [Текст] / Л.Новиченко. – К.: Дніпро, 1982. – 175с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Н 73).

У нарисі розповідається про життєвий і творчий шлях великого сина українського народу, гениального поета Тараса Григоровича Шевченка. Пропонується книга допоможе краще побачити творчість Шевченка в соціальному та літературному контексті епохи, глибше зрозуміти його світове значення. В книжці докладно характеризується глибока любов поета до вітчизни, до свого народу в поєднанні з братніми почуттями до інших народів, пронесена через усе життя мрія про «сім'ю велику, сім'ю вольну, нову».

12. Хинкулов, Л. Тарас Григорьевич Шевченко. [Текст] / Л.Хинкулов. – М.: Мол. гвардия, 1957. – 432с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Х47).

Хинкулов Леонид Федорович – український літературознавець, критик і журналіст. Вивчення архівних, мемуарних і епістолярних матеріалів дозволило автору повному освітити деякі важливі моменти біографії Т.Г.Шевченка і послужило основою для створення цієї книги – документального повествовання про чудову життя великого українського поета.

13. Спогади про Шевченка. [Текст] / А.Костенко. – К.: Держлітвидав, 1958. – 658с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. С73).

Цей збірник є першою спробою об'єднати найвидатніші мемуарні матеріали, приурочені великому Тарасові Шевченку. Сюди увійшли всі спогади, які не викликають сумніву щодо вірогідності та історичної правдивості поданих фактів, а також і ті, які мають хоч будь-яку цінність для біографії поета і відтворення його соціально- побутового оточення, серед якого він жив.

14. Шевченківський словник у 2-х томах. – К.: Головна редакція УРЕ, 1976. – 415с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Ш37).

Шевченківський словник є своєрідним підсумком розвитку шевченкознавства. Він містить багатосторонні відомості про життя, творчість і громадську діяльність Т.Г.Шевченка – поета й художника, висвітлює широке коло питань і явищ, що стосуються відображення його життя і творчості в літературі та мистецтві, а також вшанування й увічнення його пам'яті.

15. Тарас Шевченко: документи і матеріали. – К.: Політвидав, 1963. - 565с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Ш37).

У пропонованому збірнику «Тарас Шевченко. Документи і матеріали» документально висвітлюються основні віхи життя і творчої діяльності Кобзаря.

16. Франко, І. Шевченкознавчі студії. [Текст] / І.Франко. – Львів: Світ, 2005. – 472с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Ф83).

У книзі вперше в Україні зібрано шевченкознавчі студії Івана Франка, які друкувалися від 80-х років ХХ ст. в українських, польських, німецьких та інших виданнях. Згруповані в одному виданні шевченкознавчі праці І.Франка відображають еволюцію його поглядів, а також дають змогу глибше осягнути ідейно-тематичні та образно-стильові особливості поезії Т.Шевченка, історичне значення художнього досвіду великого поета в українській і світовій літературі.

17. Хоткевич, Г. Тарас Шевченко. [Текст] / Г.Хоткевич. – Львів: Каменяр, 1966. – 279с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Х85).

Із сторінок твору постає прекрасна постать молодого Шевченка з його радощами і болями пошуками правди і прагненням до освіти, до волі. Чимало сторінок відведено показові дружби Тараса з художниками Стеценком, Брюлловим.

Повість складається з трьох частин: «Дитинство», «Отроцтво», «Юність». Закінчується розповіддю про викуп Шевченка з неволі.

18. Шевченко і світ. [Текст] – К.: Дніпро, 1989. - 316с. (82'02(477) Шевченко Т.Г. Ш 37).

У збірнику йдеться про світову славу Т.Г.Шевченка. Автори простежують, як відкривали, сприймали, перекладали, інтерпретували творчість геніального українського поета в слов'янському світі, Західній Європі, Латинській Америці та інших регіонах.

19. Тарас Шевченко // Історія української літератури: у 3 кн. – Кн.2. – К.: Либідь, 1996. – С. 97-144. (82'02(477) І90).

У другій книзі відтворюється літературний процес 40 – 60 –х років ХІХ ст.. Важливе місце відведено характеристиці творчості Т.Шевченка, яка великою мірою визначила подальші шляхи розвитку української літератури.

Літературна та митецька спадщина Т.Г.Шевченка

20. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.1. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1951. – 613с. (821'02(477) Ш37).

До першого тому увійшли поезії, написані у 1837 – 1847 роках.

21. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. - Т.2. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1953. – 574с. (821'02(477) Ш37).

До другого тому увійшли поезії, написані у 1847 – 1861 роках.

22. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.3. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1949. – 479с.(821'02(477) Ш37).

02:49:53

До третього тому увійшли драматичні твори «Назар Стодоля», «Никита Гайдай», «Песня караульного у тюрмы» та повісті «Наймичка», «Варнак», «Княгиня», «Музыкант», «Несчастный», «Капитанша», написані у 1841 – 1855 роках.

23. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.4. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1949. – 473с. (821'02(477) Ш37).

До четвертого тому увійшли повісті «Близнецы», «Художник», «Прогулка с удовольствием и не без морали», написані у 1855 – 1858 роках.

24. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.5. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1951. – 263с. (821'02(477) Ш37).

П'ятий том містить у собі щоденник і автобіографію Т.Г.Шевченка.

25. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.6. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1957. – 589с. (821'02(477) Ш37).

Шостий том за своїм матеріалом різнохарактерний: в ньому вміщені замітки, статті, листи, записи народної творчості й буквар. Тексти писані українською та російською мовами.

26. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.7. – Кн.1. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1961. - 153репродукції + 63с. (коментарі). (821'02(477) Ш37).

До першої книги сьомого тому вміщена багатогранна творчість Шевченка-живописця та Шевченка-графіка 1830 – 1847 років.

27. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.8. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1963. – 193 репродукції + 94с. (коментарі). (821'02(477) Ш37).

У восьмому томі вміщено акварелі, сепії та малюнки, виконані у перший період заслання (1847 – 1850 рр.)під час перебування в Орській кріпості, в Аральській експедиції та в Оренбурзі.

28. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.9. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1964. – 177 репродукцій + 110с. (коментарі). (821'02(477) Ш37).

У дев'ятому томі вміщено акварелі, сепії та малюнки олівцем, виконані Шевченком під час експедиції в гори Кара-Тау та в Ново-петровському укріпленні.

29. Шевченко, Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах. – Т.10. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1963. – 129 репродукцій + 174с. (коментарі). (821'02(477) Ш37).

Мистецькі твори Тараса Шевченка, опубліковані в десятому томі, свідчать про дальший розвиток художника в мистецтві портрета, побутового жанру і пейзажу. Позбавлений можливості протягом всього заслання працювати в олійному живописі, Шевченко всю увагу віддав графіці і за десять років досяг у ній надзвичайних успіхів.

30. Шевченко, Т.Г. Мистецька спадщина: у 4-х т. – Т.1. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1961. – 153 репродукції + 63с. (75 Ш37).

Перший том «Мистецької спадщини» Тараса Шевченка включає акварелі, сепії та малюки, створені художником у 1830 – 1847рр. – доакадемічного і академічного періодів та часу перебування Шевченка на Україні до першого арешту.

31. Шевченко, Т.Г. Мистецька спадщина: у 4-х т. – Т.2. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1963. – 193 репродукції + 95с. (75 Ш37).

Другий том «Мистецької спадщини» Тараса Шевченка включає акварелі, сепії та малюнки, створені художником у перший період заслання (1847 – 1850 рр.) під час перебування в Орській кріпості, в Аральській експедиції та в Оренбурзі.

Ці твори поділено на чотири групи: до першої включено завершені твори, серед яких центральне місце посідають малюнки часу Аральської експедиції 1848 – 1849 років; до другої групи увійшли два дорожні альбоми з малюнками, розпочаті ще на Україні 1846 року і закінчені під час Аральської експедиції; до третьої групи віднесено ескізи, етюди та начерки, що відносяться до 1847 – 1850 років; нарешті до четвертої групи включено три твори, сумнівні щодо Шевченкового авторства, які вимагають додаткового дослідження.

32. Шевченко, Т.Г. Мистецька спадщина: у 4-х т. – Т.3. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1964. – 177 репродукцій + 110с.(75 Ш37).

Третій том «Мистецької спадщини» Т.Г.Шевченка включає акварелі, сепії та малюнки, виконані у другий період заслання (1851 – 1857 рр.) під час експедиції в гори Кара-Тау та в Ново петровському укріпленні (1851 – 1857рр.).

33. Шевченко, Т.Г. Мистецька спадщина: у 4-х т. – Т.4. – К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1963. – 129 репродукцій + 174с. (75 Ш37).

Четвертий том «Мистецької спадщини» Тараса Шевченка включає олійні портрети, сепії, малюнки та офорти, створені художником в останній період життя (1857 – 1861) під час плавання від Астрахані до Нижнього Новгорода по Волзі, в Нижньому Новгороді, в Москві, Петербурзі та на Україні.

34. Шевченко, Т.Г. Твори: в 5 т. – Т.1. – К.: Дніпро, 1984. – 351с. (821'02(477) Ш37).

До тому увійшли поетичні твори великого українського поета Т.Г.Шевченка (1814 – 1861), написані в 1837 – 1847 роках. Вони відображають волелюбні прагнення народу, його ненависть до соціальної несправедливості й гніту. Лірика поета має народнопісенний характер.

35. Шевченко, Т.Г.Твори: в 5 т. – Т.2. – К.: Дніпро, 1984. – 301с. (821'02(477) Ш37).

До тому увійшли поетичні твори 1847 – 1861 рр. У них звучать гострі соціальні мотиви, заклик до повалення самодержавно-кріпосницького ладу, до створення нового суспільства. Ліричні вірші відзначаються глибиною та емоційною наснаженістю.

36. Шевченко, Т.Г. Твори: в 5 т. – Т.3. – К.: Дніпро, 1985. – 381с. (821'02(477) Ш37).

До тому увійшли драматичні твори і повісті. Усі вони мають виразне антикріпосницьке спрямування. В них викривається самодержавний лад, самодурство і жорстокість поміщиків, змальовується тяжке життя народу.

37. Шевченко, Т.Г. Твори: в 5т. – Т.4. – К.: Дніпро, 1985. – 389с. (821'02(477) Ш37).

До тому увійшли повісті, в яких викривається кріпосницька сваволя, прогнила мораль пануючого класу. Соціальний характер творів тісно переплітається з подіями життя самого Т.Шевченка.

38. Шевченко, Т.Г. Твори: в 5 т. – Т.5. – К.: Дніпро, 1985. – 525с. (821'02(477) Ш37).

02:49:53

До тому ввійшли автобіографія, щоденник, вибрані листи – документи, що допомагають зрозуміти духовний світ, філософські, атеїстичні, суспільно-політичні, літературно-естетичні погляди великого українського поета.

39. Шевченко, Т.Г. Повести. [Текст] / Т.Г.Шевченко. – К.: Дніпро, 1986. – 455с. (821'02(477) Ш37).

Повести великого українського поета Т.Г.Шевченко, проникнуте ідеєю боротьби проти феодально-кріпосницького строю, представляють собою інтересний біографічний матеріал, розкривають внутрішній світ письменника.

40. Шевченко, Т.Г. Повести. [Текст] / Т.Г.Шевченко. – Днепропетровск: Січ, 2003. – 690с. (821'02(477) Ш37).

Значительную часть художественного наследия Тараса Шевченко составляют его прозаические произведения – повести, написанные на русском языке. «Наймичка», «Варнак», «Художник» и другие повести стали действительно всенародным достоянием.

41. Шевченко, Т.Г. Усі твори в одному томі. [Текст] / Т.Г.Шевченко. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 824с. (821'02(477) Ш37).

Вперше в історії української літератури в одному томі вміщено всю літературну спадщину великого українського поета Тараса Шевченка, автора творів, які принесли митцеві любов українського народу та обессмертили його ім'я.

42. Шевченко, Т.Г. Художник. [Текст] / Т.Г.Шевченко. – К.: Молодь, 1961. – 115с. (821'02(477) Ш37).

В повесті «Художник» Т.Г.Шевченко розповідає про трагічну долю талантливого юнака в умовах кріпосного права. С великим зусиллям друзі викупають у поміщика юного художника, дають йому можливість навчатися, удосконалювати своє майстерство. Але важке життя переслідує героя, і він гине...

Повість цікава біографічним матеріалом про молоді роки Т.Г.Шевченка.

43. Великі художники. – Ч.24. – Тарас Шевченко. – 32с.

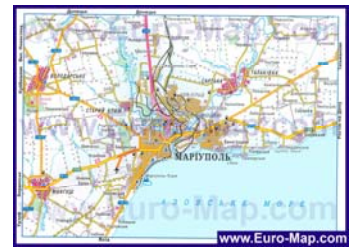
Т.Г.Шевченко в українській та іноземній літературі

44. Палієнко, М.О. Свята пора Кобзаря. [Текст] / М.О.Палієнко. – Одеса: Маяк, 2007. – 176с. (821'06(477) П14).

Невмируще слово воістину народного речника, людини-борця Тараса Григоровича Шевченка завжди наснажуватиме наші серця, кликатиме до високих верш у духовному поступі. Життєстверджувати заповіді генія, любити і плекати материнську мову – наскрізний стержень нової сучасної української поезії.

45. Хоткевич, Г. Тарасик. [Текст] / Г.Хоткевич. – Балаклія: ІВК «Балаклійщина», 2002. – 591с. (821'06(477) X85).
«Тарасик» - перша книга біографічної тетралогії Гната Хоткевича (1877 – 1938) про життєвий шлях Т.Г.Шевченка. Друкується вперше.
46. Білоцерківець, Н. Катерина. [Текст] / Антологія української поезії в 6 т. – Т. 6. – Українська радянська поезія. – К.: Дніпро, 1986. – С.385 – 386. (821'06(477) A72).
47. Вільний, В. Уклін Кобзареві // В.Вільний. Років багряний листопад. – К.: Дніпро, 1981. – С.221 – 223. (821'06(477) B46).
48. Воронько, П. На плечі Шевченка голуб сизий...// П.Воронько. Узьмінь. – К.: Рад. письменник, 1979. – С.102. (821'06(477) B75).
49. Драч, І. Сходи у майстерні Шевченка в Академії мистецтв // І.Драч. Сонце і слово. – К.: Дніпро, 1978. – С.184. (821'06(477) D72).
50. Курочка, А. Садок вишневий // А.Курочка. Чуєш, батьку... - Харків: Прапор, 1980. – С.8. (821'06(477) K93).
51. Малишко, А. Із циклу «Пісня про Тараса Шевченка» // А.Малишко. Поетичні твори. Літературно-критичні статті. – К.: Наукова думка, 1988. – С.415 – 418. (821'06(477) M20).
52. Малишко, А. Тарас у Кирило–Мефодіївців // А.Малишко. Поетичні твори. Літературно-критичні статті. – К.: Наукова думка, 1988. – С.87 – 89; С.91 – 92. (821'06(477) M20).
53. Олійник, Б. Балада про Шевченкове перо // Б.Олійник. Поезії. – К.: Молодь, 1966. – С.51 – 52. (821'06(477) O-54).
54. Павличко, Д. На відкритті пам'ятника Т.Г.Шевченка в селі Лозівці // Д.Павличко. Вибрані твори в 2-х т. – Т.1. – С.293 – 294. (821'06(477) П12).
55. Некрасов, Н.А. На смерть Шевченко // Н.А. Некрасов. Избранное. – М.: Худож. лит., 1975. – С.51 – 52. (821'02(470) H48).

02:49:53

Рисунок 2